

Entrevista ► Conversem amb Jaume Bartumeu sobre el seu nou quadern i les negociacions

«L'error ha estat entrar en una negociació sense una estratègia»

JAUME BARTUMEU Excap de Govern i actual observador actiu per a l'Acord d'associació

JOAN JIMÉNEZ
ANDORRA LA VELLA
@JJimenezM97

L'excap de Govern i actual observador actiu a les negociacions per a l'Acord d'associació d'Andorra amb la Unió Europea (UE), Jaume Bartumeu, ens obre les portes del seu despatx per a explicar-nos la seva última publicació al Centre d'Estudis i Recerca Socialdemòcrata (CERES), *Europa en l'horitzó: Vers una associació positiva*, i comentar la fase actual de les negociacions amb l'organisme europeu.

–Vostè va iniciar el procés d'acostament a la Unió Europea, com va iniciar aquest recorregut i què el va motivar a fer aquelles primeres passes?

–Al 5 de maig del 2010, com a cap de Govern, vaig enviar una nota a la Comissió Europea (CE) demanant l'inici de les negociacions perquè ja feia anys que nosaltres defensàvem un embrancament amb Europa i veiem clar que, si no aconseguíem una situació de relació normal amb el mercat comú de l'època, tindríem dificultats. Part d'aquestes ja les teníem aleshores, com per exemple amb el desenvolupament dels joves a Europa. Això em va portar al convenciment des de l'època que jo era ministre, vaig començar a assentar les bases d'aplicació de l'acord comercial amb la UE i vam modificar tot el sistema duaner. Ens semblava que era la via i així ho vaig explicar en el meu debat d'investidura com a cap de Govern.

–Va ser molt complicada aquesta modificació fronterera i l'Acord monetari? Com ho recorda?

–L'Acord monetari és un moment cabdal. Per a mi, hi ha tres etapes de l'acostament d'Andorra a Europa. Són l'Acord comercial del 1990, que el va negociar el senyor Josep Pintat, l'Acord monetari que el vaig negociar jo el 2010-11, i després, a partir de la petició que jo vaig fer, l'inici d'unes negociacions per un Acord d'associació. Així es va obrir aquesta tercera etapa, però l'Acord monetari va ser cabdal perquè, primer, es van veure les resistències d'un sector de la banca andorrana que no volia evolucionar cap a una situació d'homologació amb el sistema financer europeu i internacional, i això va tenir una traducció política en la fundació de Demòcrates per Andorra (DA). I segon, perquè al marge d'aquestes opcions econòmiques i ideològiques d'uns i altres, el que suposa haver fet un gran esforç d'adaptació tècnica del sistema financer andorrà i de tota la legislació andorrana al cabal comunitari en matèria financera i bancària. Això va ser una feina enorme que es va començar el 2011, amb un calendari que, de fet, encara s'està implementant avui.

–Fa poc, va publicar el seu darrer quadern, 'Europa en l'horitzó: Vers una associació positiva', quins són els trets més característics d'aquest últim treball i per què recomanaria a

la gent llegir-lo?

–Aquest quadern, presentat el 15 de novembre, no és un intent de convèncer a ningú en un moment cabdal de l'evolució del procés d'acostament a Europa. Jo crec que les persones que estiguin preocupades pel futur d'Andorra, els convé llegir aquest quadern. Primer, perquè hi ha quatre aportacions que poden semblar molt heterogènies, però que marquen al final una confluència en una mateixa línia que és assenyalar els problemes del procés i proposar solucions o algunes sortides. Nosaltres no tenim la pedra filosofal, però sí que tenim un coneixement del dossier i unes propostes concretes a fer. També faig una sèrie d'esmenes a la totalitat en la manera com el Govern ho havia conduït fins a l'1 d'agost del 2023, dia que vam rubricar el pacte d'Estat. El com havien conduït aquestes negociacions des de l'opacitat, a mi em sembla que no tenien una definició clara dels objectius. Per això, també s'explica aquí que el que s'hauria de fer i el que s'ha intentat fer aquests últims tres mesos és reconduir la situació perquè en una negociació o hi entres amb una definició d'objectius i amb aliats o tens moltes possibilitats de perdre la negociació a dins d'aquest món especial i complex que és l'edifici de la Comissió Europea.

–La bombolla 'brussel·lita' se li diu...

–Això mateix. Aquest seria el primer element del quadern. Però el segon, a qui hem demanat a un exministre d'Exteriors, Juli Minoves, que ens fes una aportació molt interessant que busqui les similituds entre les negociacions que hi havia fetes i aquestes, li li agraim. A Minoves se li ha de reconèixer, i no se li ha reconegut prou, que és una mica el pare de la declaració tres de l'article vuit del tractat de la Unió Europea. El tractat de Lisboa és una declaració que ens hi haurem de referir sempre els negociadors andorrans, que és el de dir que la UE tindrà en consideració l'especial configuració humana, social i econòmica dels microestats europeus. Això no s'ha fet prou i ha tingut unes conseqüències a les negociacions. Però l'aportació de Juli Minoves és molt positiva. Després, la tercera aportació del quadern és un estudi dels nostres assessors financers i econòmics que fa un seguiment de l'evolució del sector bancari andorrà. La situació de la banca andorrana amb la concentració entre les entitats, però també amb l'anàlisi comparativa de la morositat i del risc d'aquesta de les entitats andorranes en relació amb les europees, i les del país no surten pas guanyadores en aquesta comparació. Per tant, és un tema al qual requereix màxima atenció, perquè després, quan anem a la negociació, veiem que el sector financer és una peça clau del país i, en conseqüència, de la negociació. L'última aportació del quadern és la del professor catedràtic Joan Clavera. Aquesta és més de prospectiva de futur, de

quins són els reptes que ha d'encarar Andorra a futur. Però és important de llegir perquè així ens situem al món, que no ens pensem que som el melic del món, sinó que estem al món i a Europa. Això són quatre preus del quadern i, per tant, cal recomanar a les persones preocupades pel futur d'Andorra que busquin un exemplar, l'estudiïn i l'analitzin.

–En el capítol 'Paràmetres de Negociació', menciona que «existeix una necessitat de claredat i el nivell de risc que es pot assumir en algunes qüestions». Creu que aquesta premissa s'ha aplicat en aquesta negociació de l'Acord per part del Govern?

–Sincerament, jo crec que no. Crec que el resultat aconseguit la setmana passada podria haver estat diferent i millor. No és que sempre es pot aconseguir més i millor, és veritat. Però insisteixo, per a mi l'error estratègic ha estat entrar en una negociació sense una línia estratègica clara, sense uns objectius clars i sense aliats. I quan parlo d'aliats, no només ho dic jo, ho diu també el Juli Minoves. Andorra no pot anar a una negociació internacional sense aliats. Els aliats naturals del Principat són, per aquest ordre, França i Espanya. Més amb els francesos per la vinculació a la institució del Coprincipat i pel fet que França encara té avui un paper determinant dins de les institucions i organismes de la UE. Per tant, el no haver analitzat bé que el juliol del 2019 el fet que França fa un *non-papier*, és a dir, un document de posició sobre el sistema financer andorrà on s'assenyalen les llacunes, mancances i barreres a la possible integració d'aquest sector en el mercat únic i no es presta atenció a això, jo faig aquí la relació històrica de reunions des dels organismes europeus fins a reunions del grup EFTA on es va reiterar les observacions

“

«Crec que el resultat aconseguit la setmana passada a les negociacions podria haver estat diferent i millor»

«Quan nosaltres arribem a la taula del pacte d'Estat al juliol, els temes cabdals o no s'han tractat encara o estan a l'inici»

que neixen en el paper francès. Arribem al 15 de desembre de l'any passat i hi ha un *non-papier* de la Comissió Europea duríssim sobre el sector, posant en dubte la fiabilitat del sistema financer andorrà. Després d'això, algú aconsella i apreta als tres organismes de supervisió (europeus) perquè facin una carta en la mateixa línia. Diria, atenció, el sistema financer andorrà no és fiable, no està ben supervisat, l'hem de vigilar de molt a prop, hi ha riscos importants reputacionals. Aquesta carta dels tres organismes europeus es filtra al setembre i després surt la traca final, que és aquella proposta absolutament inacceptable de protocol financer que la Comissió Europea envia a Andorra el 15 de setembre d'aquest any. Però tot té un fil conductor, no són operacions aleatòries, no és espontani. I això no em sap greu d'haver-li de declarar, perquè millor que no hagués estat així, però vull dir que no tinc per què no dir-ho. Això vol dir que no s'havia fet el seguiment adequat. Per tant, a nosaltres, i a mi personalment, el que m'ha sabut greu en tot aquest procés d'aquests últims mesos i anys és que no hem estat el país prou ben equipat per analitzar, per negociar, per discutir, perquè no s'havia volgut, fins que el cap de govern ho va proposar el mes de juny d'aquest any, fer un veritable pacte d'estat sobre aquesta qüestió.

–Ha esmentat que no es va comptar prou amb França, però el Govern declara que ha demanat suport a Macron perquè el Banc de França sigui el prestador d'última instància per a tenir accés a la liquiditat del Banc Central Europeu (BCE). Quina opinió té respecte a això?

–Inclús amb aquesta acció, crec que Andorra no ha comptat amb suficient suport de França o no ha intentat fer una major aproximació. Jo li parlava del procés històric. Hi ha un procés que segueix i a l'1 d'agost es firma la rúbrica del pacte d'Estat. A partir de què es rubrica el pacte d'Estat, hi ha un intent o un assaig de treballar de manera diferent. El Govern ja no treballa a porta tancada, i no intenta col·laborar i fer participar altres veus i altres experiències que hi ha al pacte. Jo diré tot el que em semblava, però tot aquest procés d'acostament a França neix a partir de l'1 d'agost, no és anterior.

–La setmana passada, el cap de Govern va declarar la fi de les negociacions de les grans línies polítiques de l'Acord d'associació. Què significa exactament això, i quines són aquestes grans línies polítiques?

–Quan nosaltres arribem a la taula del pacte d'Estat la negociació fa anys que està en marxa, però els temes centrals, cabdals i d'interès nacional, o no s'han tractat encara, ja estic parlant de juliol 2023, o estaven a l'inici del principi del començament. Estic parlant de la qüestió de lliure circulació de persones, de les quatre llibertats.

►► L'excap de Govern i actual observador actiu

Aquest estiu passat encara no teníem resolta la qüestió de les quotes de residència, no teníem resolta la qüestió del control dels antecedents penals de les persones que demanen la residència. En matèria de lliure circulació de serveis, no teníem resolta la llibertat d'instal·lació de professionals liberals. No teníem resolta la llibertat de prestació de serveis a Andorra d'empreses no residents al país. Tampoc teníem resolta la qüestió financera, però que al mes de juliol encara no s'havia començat ni a tractar. I si això l'hi afegeixo que, a més a més, teníem en relació amb la lliure circulació de mercaderies la qüestió del tabac, ben resolta a la negociació que havia fet el cap de govern Toni Martí, però que queden algunes llacunes, com és la traçabilitat de l'aplicació concreta i la traçabilitat del tabac produït a Andorra, doncs tenim molta feina sobre la taula. Què canvia? Canvia que es dona una acceleració a tot això, però no s'acaba de resoldre bé quines són les aspiracions andorranes a poder avançar en tot això. Jo li puc dir que al mes d'octubre, que fa unes quantes setmanes, el tema financer estava en una situació que no es podia acceptar. Afortunadament, això ha evolucionat bastant bé. Dic bastant, no molt, però ni de manera excel·lent, però ha evolucionat bastant bé. El tema de residències, per tant, lliure circulació de persones, instal·lació de persones i d'antecedents penals, no se'ns acceptava encara al mes d'octubre tenir una situació comparable a la de Liechtenstein i això era per Andorra, no per mi, inacceptable. Al final s'ha acon-

ons de l'Acord d'associació amb la Unió Europea

Pàgines 20 i 21 <<<

BARTUMEU GIMÉNEZ ADVOCATS ASSOCIATS

tiu per a l'Acord d'associació amb la Unió Europea, Jaume Bartumeu.

guit que s'acceptés. També està el tema dels calendaris. El procés aleatori és pel control dels certificats d'antecedents penals. Però veníem d'un moment on Europa els hi havia dit als negociadors andorrans, abans de l'estiu, que quan un ciutadà comunitari que vulgui venir a Andorra, vostè no li pot demanar de cap manera els antecedents penals. I això és el que a mi em feia por, que Andorra pogués acceptar una cosa que no podia, i això no és el que s'ha d'acordar. Aquí hi ha la possibilitat d'un control, i la discussió de si els empresaris ho hem de demanar o no també s'està parlant. Per tant, tot això ens porta al fet que hi ha molta feina a fer encara, per molt que ens féssim una fotografia i després hi poguessin haver declaracions d'alegria, que no tenim per què no tenir-les. Però aquí queda molta feina per fer. S'accepta això i, com a resultat, ara ja estem no com Liechtenstein, sinó millor. La prova és que San Marino, quan es va adonar del que Andorra estava aconseguint, va retropatellar i va dir jo també vull el mateix tracte. Perquè l'alternativa de la Unió Europea de dir que us donem això per cinc anys, ara parlo de les quotes i del fet de poder limitar l'arribada d'estrangers, i ja en tornarem a parlar. Els vam dir que no, que volíem el mateix tracte que Liechtenstein i aquest quin és? Que si d'aquí a cinc anys en tornem a parlar i no estem d'acord la UE i Andorra, es queda com està. És com ho té Liechtenstein, que és una manera molt educada de dir que és una derogatòria. En canvi, els de la Comissió Europea ens volien dir que d'aquí a

cinc anys, si ens va bé, ja us ho derogarem i si no s'ha acabat. Això s'ha aconseguit millor que Liechtenstein, perquè ells ho tenen cada cinc anys i nosaltres ho tindrem cada 10.

–Parlava de què acaba de tornar de Brussel·les. Quina és la seva valoració global a hores d'ara?

–A veure, la valoració global és que s'ha millorat molt la situació de la negociació. Insisteixo, tal com estava a finals d'estiu, que el resultat el podem considerar globalment positiu, però que és un resultat que necessita un treball importantíssim d'adequació, adaptació i formatar l'acord. No es pot escriure amb intel·ligència artificial, sinó ploma estilogràfica, i redactar de manera final. És a dir, no podem prémer un botó i redactar-lo. Ho hem de redactar sabent de què estem parlant, sabent el que volem, parlar amb els juristes i amb els experts que tinguem i si no en tenim prou, hem d'anar a buscar més. I a més a més, fa falta una altra qüestió, que és què hem de saber el dia d'avui. Em sap molt greu, però continuem no sabent avantatges i inconvenients amb una certa quantificació d'això. Jo he escrit aquí que el dia 1 d'agost, quan rubriquem el pacte, hi ha un apartat que diu el Govern es compromet a acabar d'enllestir un estudi d'impacte i d'aquest no s'ha vist ni una pàgina. El que s'hi ha vist és un butlletí oficial que buscava fer l'estudi d'impacte, que dia d'avui no sé si està adjudicada la preparació d'aquest informe, però de moment no en tenim res. Però al marge que tinguem l'estudi

d'impacte, els que volem l'Acord d'associació, estem convençuts que sense acord Andorra no té futur. L'hem de poder explicar, tenir uns arguments fonamentats i pactats entre el conjunt de forces del pacte d'Estat i, a més, ampliable a altres forces polítiques que avui no estan convençudes del que jo sí que estic absolutament convençut, que és que necessitem un bon Acord d'associació i sense aquest, Andorra tindrà molts problemes.

–Al quadern indica que Mònaco va decidir suspendre les negociacions després de rebre un estudi amb previsions econòmiques per part d'Accuracy, al·legant dificultats en matèria de circulació de persones. Per què Andorra està ara elaborant els estudis d'impacte i no va fer com Mònaco en el seu moment?

–Jo soc un gran defensor de l'Acord d'associació perquè em faig pesat dient que soc jo que el vaig demanar. Però aquesta pregunta l'hi ha de contestar al Govern actual, del qual ja no soc pas membre. És incomprendible que no hàgim fet aquest estudi d'impacte. És presentar-se a negociar sense dades i almenys una orientació de les dades. Jo, en el quadern, ja soc crític sobre com s'han conduït les negociacions. Soc escèptic sobre l'equipatge negociador, que ja dic i escric que era un equipatge massa lleuger. No està prou ben sostingut. A partir d'aquí, nosaltres, com vaig dir el dia de la presentació del quadern, a la pregunta de l'Albert Roig, que vaig respondre al·legant que Andorra no pot fer un Mònaco perquè no li con-

“

«L'Acord d'associació ha evolucionat bastant bé. Dic bastant, no molt, però de cap manera excel·lent»

«Em sap molt greu, però continuem no sabent avantatges i inconvenients amb una certa quantificació»

vé. No és que no pugui fer-lo, és que no té el producte interior brut de Mònaco, no té el seu sistema econòmic, no té el macroparaigua protector de França. Per tant, com que Andorra no té tot això i, a més, sí que entén que s'ha d'embranchar amb la Unió Europea no ha de fer un Mònaco. Insisteixo, la foto de la setmana passada molt bé, les declaracions oficials ja les he llegit, però ara comença el moment de decisió, que és que hem de veure si som capaços de sortir-nos de tot això. Anar a acabar la feina. Quan Pintat rubrica l'acord comercial amb la Comunitat Econòmica Europea al desembre del 89, quan Òscar Ribas signa aquest acord comercial a Brussel·les i jo, que soc el seu ministre de Finances, em passo un any preparant l'adaptació de la Duana Andorrana al cabal comunitari en l'aspecte duaner, hi havia gent que dubtava de la capacitat Andorrana de fer-ho. Ens en vam sortir i això encara ara funciona, i funciona bé. Ara toca a un nivell molt més gran, perquè ja no és només la legislació duanera, sinó pràcticament tot el cabal comunitari que sigui d'aplicació Andorrana. Doncs aquí hi ha molta feina i jo crec que per fer-la, falten equips i, sobretot, falta coordinació política. Però bé, el dia 15 tenim reunió del pacte d'Estat i almenys jo parlaré d'això.

–Entén l'escèpticisme de la ciutadania respecte a l'Acord d'associació?

–L'entenc i el comparteixo. El comparteixo perquè l'entenc. Si vostè i jo som ciutadans lambda que ens dediquem a la nostra feina i que tenim unes certes dificultats per arribar a final de mes, per tenir un habitatge digne i ara llegim titulars de premsa que Europa vindrà aquí i si soc professional liberal tindrà més competència de la que voldria... Si soc petit empresari, si soc fuster, si soc guixaire, em vindran fusters i guixaires que no estaran cotitzant aquí i que vindran a poder prestar serveis aquí i tornar a marxar, per tant, em prendran clients. I ningú m'explica com funcionarà això més enllà de quatre PowerPoint molt bonics dient com funcionen les institucions europees que a mi, guixaire, m'és igual. Doncs clar, seré no solament escèptic sinó que li diré a vostè que, miri, jo això no ho votaré. En conseqüència, ho entenc i ho comparteixo. La gran feina que tenim ara és no solament posar-nos d'acord en com s'agafa la ploma estilogràfica per acabar de redactar tot això, sinó sobretot com s'explica i com analitzem les conseqüències. Perquè jo em puc permetre de dir, sense aparèixer com una persona petulant, de què en sé bastant i molt de tot això, però jo totes les conseqüències econòmiques no els hi puc dir. També puc dir-li que treballo amb un equip que, pel que he vist quan vaig arribar a Brussel·les el mes d'octubre, és més important que l'equip que tenia al Govern en nombre i en altres coses. El meu equip que està aquí (al CERES), jo no me'l vaig emportar. Però escolti, si jo tinc tres economistes financers de primer nivell, més un catedràtic d'economia, ja són quatre. I jo arribo allà i al nostre equip hi tenim un jurista que ja treballava amb ell l'any 1990 i ara, al final, ha tornat un jurista especialista en matèria financera. Em sembla que això no és lògic. Nosaltres aquí som un laboratori d'idees que funcionem amb suport d'amics i companys, però l'Estat hauria de tenir un altre guix més competitiu i nombrós. ≡